

УДК: 378.147.091.31-059.2:61

© Кайдалова Л. Г., Дрожик Л. В., 2018 р.

<http://orcid.org/0000-0003-4693-678X>

<http://orcid.org/0000-0002-5290-6715>

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1410191>

Л. Г. Кайдалова, Л. В. Дрожик

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТА МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті висвітлено теоретичні аспекти та практичний досвід використання інтерактивних технологій при підготовці магістрів фармацевтичних та медичних спеціальностей. Наголошено на доцільності використання інтерактивних технологій для становлення та розвитку особистості майбутнього фахівця охорони здоров'я. Висвітлено формування ключових педагогічних, психологічних, комунікативних та інших компетентностей магістрів фармацевтичних та медичних спеціальностей на прикладі педагогічних дисциплін.

Ключові слова: *підготовка, магістри, фармацевтичні та медичні спеціальності, інтерактивні технології, інтерактивні методи навчання, групова форма навчання, кейс, формування компетентностей.*

Кайдалова Л. Г., Дрожик Л. В. Интерактивные технологии в подготовке магистров фармацевтических и медицинских специальностей. *В статье освещены теоретические аспекты и практический опыт использования интерактивных технологий при подготовке магистров фармацевтических и медицинских специальностей. Отмечено целесообразность использования интерактивных технологий для становления и развития личности будущего специалиста здравоохранения. Рассмотрена возможность формирования ключевых педагогических, психологических, коммуникативных и других компетентностей магистров фармацевтических и медицинских специальностей на примере педагогических дисциплин.*

Ключевые слова: *подготовка, магистры, фармацевтические и медицинские специальности, интерактивные технологии, интерактивные методы обучения, групповая форма обучения, кейс, формирование компетентностей.*

Kaidalova L. G., Drozhyk L. V. The interactive technologies within the training course of masters of pharmaceutical and medical specialties. *Integration of medical and pharmaceutical education into the world educational and scientific space, modern tendencies of the society development have significantly increased*

the requirements for the level of training of future specialists in the pharmaceutical and medical fields in higher education institutions.

The specificity of the activities of health care professionals suggests that they have key competencies for the successful professional activity. The high-quality professional training of health care professionals necessitates updating and implementing innovative technologies, forms and methods of teaching in the educational process of higher education institutions.

The article deals with theoretic and practical aspects of using the interactive technologies upon training of masters of pharmaceutical and medical specialties in universities and colleges. Findings of the analysis of the current condition of professional training for future specialists in the pharmaceutical and medical areas indicate that the specialists possess knowledge and skills, but they are not prepared enough for practical activities, they are not experienced in establishing business relations with visitors of pharmacy institutions and are not always able to ensure the high quality performance of their professional duties.

The emphasis is given to expediency of using the interactive technologies with an aim to activate the mental activity, form the professional, pedagogical, psychological, communicative competence, the qualities vital for occupation, the abilities and skills that are necessary for formation and development of the future health specialist's personality.

Introduction of interactive technologies while mastering the pedagogical disciplines will provide the future specialists with communicative and professional competence at the labour market, form their ability to act independently and efficiently in a variety of social, organizational and informational conditions, help to create comfortable, trusting and positive relationships with patients.

Keywords: *training course, masters, pharmaceutical and medical specialties, interactive technologies, interactive methods of training, group forms of training, case, competencies formation.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція медичної і фармацевтичної освіти у світовий освітній та науковий простір, сучасні тенденції розвитку суспільства, суттєво посилили вимоги до рівня підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної та медичної галузей у закладах вищої освіти.

Специфіка діяльності фахівців охорони здоров'я передбачає наявність у них ключових професійних, педагогічних, психологічних, комунікативних та інших компетентностей для успішної професійної діяльності. Важливими для

фармацевтичного та медичного фахівця є не тільки його компетентність, а й професійно важливі та особистісні якості.

Якісна професійна підготовка фахівців охорони здоров'я зумовлює необхідність оновлення та впровадження інноваційних технологій, форм та методів навчання в освітній процес закладів вищої освіти. На часі формування сучасного фахівця, який буде не лише компетентним, але й здатним незалежно мислити, приймати відповідальні рішення та творчо діяти в різних сферах професійної діяльності, орієнтуватися у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, навчанні протягом життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Суттєвий внесок у підготовку фахівців засобами сучасних педагогічних технологій в освіті зроблено вітчизняними та зарубіжними вченими – В. Беспалько, І. Брітченко, В. Гузеєвим, В. Євдокимовим, Г. Селєвко, В. Стрельниковим та ін. Розробкою та впровадженням педагогічних технологій у навчальний процес займалися В. Бондар, Г. Бордовський, О. Гаврилюк, М. Кларін, Н. Корсунська, О. Пехота, І. Прокопенко, Ф. Янушкевич та ін. Інтерактивним технологіям в освіті присвячені дослідження Г. Волошиної, І. Дичківської, Л. Лісіна, О. Пометун та ін. Кейс-технологію розглядали В. Духневич, М. Савельєва, Ю. Сурмін, П. Шеремета, Л. Чижевська, В. Чуба.

Проблеми професійної підготовки фахівців фармацевтичного та медичного профілю у вищих навчальних закладах висвітлено у працях Б. Громовик, Л. Кайдалової, З. Мнушко, С. Мокрянина, Л. Романишиної та ін.

Так, В. Беспалько зазначає, що педагогічна технологія – це систематичне та послідовне втілення на практиці спроектованого навчально-виховного процесу, проект певної педагогічної системи. У цій педагогічній системі кожне дидактичне завдання вирішується за допомогою адекватної технології навчання, цілісність якої забезпечується взаємопов'язаною

розробкою та використанням трьох її компонентів: організаційною формою, дидактичним процесом та кваліфікацією викладача [1, с. 5].

В. Стрельніков вважає, що сутність педагогічної технології полягає в побудові системи навчальних завдань і розробці алгоритму дії студента, трактує педагогічну технологію як спосіб взаємодії суб'єктів освітньої діяльності. З погляду автора, до структури педагогічної технології мають входити такі компоненти: концепція, мета, зміст, організація, методи, форми, засоби, діагностика [6].

Г. Селевко розглядає педагогічну технологію як систему функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, побудовану на науковій основі, запрограмовану в часі й просторі, яка приводить до намічених результатів [5].

Л. Кайдалова дає визначення педагогічної технології як логічного, послідовного і цілісного процесу, в якому гармонійно поєднані цілі, форми, методи та засоби навчання, методики викладання дисциплін з високою майстерністю викладача для досягнення кінцевої мети – підготовки висококомпетентного фахівця [2; 3].

Серед сучасних педагогічних технологій значна роль належить інтерактивним технологіям в освітньому процесі.

За класифікацією О. Пометун і Л. Пироженко, інтерактивні технології розподіляються на групи залежно від мети заняття та форми організації навчального процесу, а саме: технології кооперативного навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань [4].

Наш досвід підготовки магістрантів фармацевтичного та медичного профілю свідчить, що майбутні фахівці охорони здоров'я мають недостатній рівень педагогічної та психологічної компетентностей. Тому впровадження інтерактивних технологій у підготовку магістрів медичних та фармацевтичних спеціальностей на сьогодні залишається актуальним.

Мета статті – висвітлення теоретичних аспектів та практичного досвіду реалізації інтерактивних технологій у процесі підготовки магістрантів у закладах вищої освіти медичного та фармацевтичного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи інтерактивні технології навчання як інноваційні, нами враховано, що будь-яка педагогічна технологія не досягне своєї мети, якщо не розглядати її як цілісну систему в єдності її компонентів і взаємозв'язків. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що воно відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу. У процесі взаємодії магістранти опановують систему випробуваних способів діяльності стосовно себе, соціуму, засвоюють різні механізми пошуку знань в індивідуальній і колективній діяльності. Тому знання, отримані магістрантом, є одночасно й інструментом для самостійного їх пошуку.

До інтерактивних технологій у навчанні магістрантів охорони здоров'я ми звернулися не випадково. Інтерактивні технології дозволяють магістрантам не тільки засвоїти знання, вміння та навички з певної дисципліни, але, й надають можливості формувати інтегральні, загальні, педагогічні та психологічні компетентності, розкрити нові можливості особистості через колективну діяльність, розвинути комунікативні вміння, сформувати навички роботи у співробітництві, які необхідні у професійній діяльності.

Освітньою програмою «Лабораторної діагностики» другого магістерського рівня зі спеціальності 224 «Технології медичної діагностики та лікування» передбачено дисципліну «Педагогіка та методика викладання у вищій школі з педагогічною практикою». Метою викладання зазначеної дисципліни є: підготовка магістрантів, що володіють достатнім обсягом компетентностей, до визначення актуальних проблем педагогіки вищої

школи, організації освітнього процесу у вищій школі, впровадження сучасних форм і методів навчання, інноваційних освітніх технологій.

Освітньою програмою «Технологія фармацевтичних препаратів» другого магістерського рівня зі спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» передбачено навчальну дисципліну «Педагогіка та психологія вищої школи». Освітні програми цих спеціальностей спрямовані на формування ключових психологічних, комунікативних та педагогічних компетентностей.

Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи» є формування психолого-педагогічної компетентності магістрантів з питань, пов'язаних з особливостями організації освітнього процесу у вищій школі, озброєння їх сучасними освітніми технологіями, методами організації творчого пошуку; формування інтересу і готовності до самостійного пізнання проблем дидактики, теорії та методики професійної освіти, сучасних тенденцій розвитку освіти та інтеграційних процесів у ній шляхом опанування основ загальної методології педагогічного знання та методики психолого-педагогічної діагностики.

Викладання вищезазначених дисциплін забезпечує формування основних компетентностей серед яких: інтегральна (здатність інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та не фахової аудиторії); загальна (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим, використовувати інформаційні й комунікаційні технології, оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт, проводити дослідження на відповідному рівні); спеціальні (фахові) (здатність забезпечувати організацію роботи в лабораторіях різного профілю та їх структурних підрозділах, застосовувати сучасні методи роботи,

використовувати професійні знання та практичні уміння при проведенні лабораторних досліджень) та деякі інші.

З метою формування педагогічних та психологічних компетентностей під час викладання дисципліни «Педагогіка та методика викладання у вищій школі з педагогічною практикою», семінарське заняття з теми «Сутність педагогічних інновацій» проводилося як «круглий стіл», на якому здобувачі освіти обговорювали педагогічні інновації в освітньому процесі. Під час проведення круглого столу магістранти мали можливість закріпити, отримані під час лекцій та в результаті самостійної роботи, знання, навчитися культурі ведення дискусії. Розташування магістрантів по колу при обговоренні відповідних проблем приводило до зростання активності майбутніх фахівців і давало можливість включення кожного в обговорення, що підвищувало його мотивацію до вивчення питань теми, формувало комунікативні навички, які є необхідними у професійній діяльності майбутніх фахівців.

На семінарському занятті з теми «Сучасні педагогічні технології» з навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи» з метою формування компетентностей, закріплення теоретичних знань магістрантами з основних понять теми та здатності відстоювати свою думку, розвивати навички аргументації ми пропонуємо використання методу «Займи позицію», де здобувачам освіти надається можливість визначитись стосовно технологій та методів навчання. На початку магістрантам ставиться питання «Які ви знаєте педагогічні технології? Чи володієте ви інформаційно-комунікаційними технологіями? Які вони мають переваги перед іншими педагогічними технологіями?». Магістранти висловлюють різні думки щодо позиції, яка звучить так: «Чи доречно на семінарському занятті використовувати проектну технологію навчання?». Для цього викладач розміщує плакати в протилежних кінцях аудиторії. На одному з них написано «згодний (згодна)», на другому – «не згодний (не згодна)», на третьому – «не знаю, не маю конкретної позиції». Тим магістрантам, які підтримують одну й

ту ж саму позицію, пропонується обговорити її та висунути спільні аргументи на її захист.

Важливим у використанні такого методу є не тільки активізація обміну думками, знаннями та досвідом, а й необхідність відстоювати свою думку, що вимагає від магістрантів пошуку переконливих аргументів, обґрунтування власних висловлювань, формулювання висновків, передбачень, а це в свою чергу активізує розумову діяльність, формує важливі професійні якості, уміння та навички, які необхідні фахівцю фармацевтичної та медичної спеціальності у професійній діяльності.

Досвід проведення занять за кейс-технологією показує, що ключові педагогічні, психологічні та комунікативні компетентності також можуть бути сформовані у здобувачів освіти під час використання кейсів.

З метою формування компетентностей магістрантам при вивченні тем «Методи і технології навчання у вищій школі» та «Сучасні технології навчання» було запропоновано вирішити неструктурований кейс під назвою «Використання сучасних методів і технологій навчання у вищій школі». Особливості неструктурованого кейсу полягали в тому, що предметом аналізу виступала проблема, для вирішення якої додавався пакет матеріалів, який потрібно проаналізувати, обговорити та дати рекомендації стосовно зазначеної проблеми. Таким чином, майбутні фахівці отримують знання не з готових формулювань викладача, а як результат власної навчальної діяльності.

Пакет матеріалів містить проблему, додатковий матеріал з теми, питання, які виступають алгоритмом для аналізу проблеми. Для того, щоб дати ґрунтовні відповіді на запитання кейсу, здобувачі освіти повинні опрацювати запропонований матеріал, проаналізувати його, зробити власні висновки.

Магістрантам з метою виявлення змін, які відбуваються за різними напрямками в освіті, та виявлення особливостей сучасних технологій та

методів навчання, які використовуються в освітньому процесі викладачами вищої школи, пропонується опрацювати наукові статті викладачів кафедри щодо застосування сучасних інноваційних технологій у процесі підготовки фахівців медичного та фармацевтичного профілю, матеріал навчальних посібників з психології, де висвітлюються психологічні передумови і показники успішності студентів у навчально-професійній діяльності. Магістранти не тільки аналізують проблему, використовуючи додатковий матеріал, а й пропонують свої ідеї щодо удосконалення освітнього процесу.

Особливості використання такого кейсу полягають у тому, що здобувачі освіти можуть практично опрацювати методику проведення практичних занять на основі кейс-технології, та під час роботи з кейсом сформувані знання про особливості використання сучасних технологій навчання у вищій школі.

Використання неструктурованого кейсу формує у магістрантів уміння інтегрувати теоретичні знання з різних предметних блоків (психологічних, педагогічних), виділяти потрібну для аналізу інформацію з додаткового матеріалу, оволодівати практичними навичками своєї професійної діяльності.

На практичному занятті з теми «Методика проведення семінарських занять на основі інтерактивних методів навчання» магістрантам надається можливість підготувати та продемонструвати фрагмент заняття з використанням дискусійних методів.

На одному з таких занять слухачами для показу було обрано один із дискусійних методів – дебати, де кожен відстоював свою позицію щодо спірного питання. Одна група повинна була відстоювати позицію, що: «Педагогічна майстерність – це добре науково обґрунтована технологія навчання і виховання, точне відтворення якої приведе до успіху у педагогічній діяльності викладача вищої школи», а інша – протилежний погляд: «У педагогічному процесі не можна застосувати вичерпну кількість

алгоритмів і домогтися повного прорахування. Педагогічне знання носить імовірнісний характер».

На підставі вивчених раніше тем, де розглядалися питання педагогічної майстерності та суті педагогічних технологій, магістранти відстоювали кожен свою позицію, пояснювали її аргументовано. Під час демонстрації фрагменту заняття здобувачі переконалися, яке велике значення для майбутнього фахівця мають сформовані комунікативні уміння та навички, наскільки важливо вміти не тільки викладати свої думки, керувати дискусією, але й прислухатись до думки опонентів, бути гуманними, толерантними по відношенню до інших.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Реалізація інтерактивних технологій на заняттях суттєво підвищила рівень формування у магістрантів фармацевтичних та медичних спеціальностей загальних, педагогічних, психологічних та комунікативних компетентностей, підвищила зацікавленість майбутніх фахівців до вирішення професійних проблемних питань, що спонукало їх до конкретних дій, до активності, і процес навчання ставав для них більш осмисленим.

До перспективної тематики подальших наукових пошуків можна віднести питання порівняльного аналізу підготовки магістрів фармацевтичних і медичних спеціальностей в Україні та провідних країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Кайдалова Л. Г. Сучасні педагогічні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школах : зб. наук. пр. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2011. – Вип. 21.– С. 305-311.
3. Кайдалова Л. Г. Професійна

REFERENCES

1. Bespalko, V. P. (1989). Slagaemye pedagogicheskoy tekhnologii [Components of pedagogical technology]. Moscow: Pedagogika, 192 p. (in Russian).
2. Kaidalova, L. H. (2011). Suchasni pedahohichni tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Modern pedagogical technologies in the professional training of future specialists]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnyi shkolakh, 21, pp. 305-311. Zaporizhia:

підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія – Х. : НФаУ, 2010. – 364 с.

4. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

5. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий – В 2-х т. Т. 1. – М. : Народное образование, 2005. – 556 с.

6. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.

Klasychnyi pryvatnyi universytet (in Ukrainian).

3. Kaidalova, L. H. (2010). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv farmatsevychnoho profilu u vyshchikh navchalnykh zakladakh [Professional training of future specialists in the pharmaceutical industry in higher education institutions]. Kharkiv: NPhaU, 364 p. (in Ukrainian).

4. Pometun, O. I. & Pyrozhenko, L. V. (2004). Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Interactive educational technologies]. Kyiv: A.S.K., 192 p. (in Ukrainian).

5. Selevko, G. K. (2005). Entsiklopediya obrazovatelnykh tekhnologiy, T. 1 [Encyclopedia of educational technologies, V. 1]. Moscow: Narodnoe obrazovanie, 556 p. (in Russian).

6. Strelnikov, V. Yu. (2013). Suchasni tekhnolohii navchannia u vyshchii shkoli [Modern educational technologies in higher school]. Poltava: PUET, 309 p. (in Ukrainian).

Інформація про авторів:

Кайдалова Лідія Григорівна: ORCID: 0000-0003-4693-678X; доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології Національного фармацевтичного університету, вул. Пушкінська, 53, м. Харків, Україна 61000 e-mail: lkaidalova@ukr.net

Дрожик Людмила Володимирівна: ORCID: 0000-0002-5290-6715; кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та психології Національного фармацевтичного університету, вул. Пушкінська, 53, м. Харків, Україна 61000 e-mail: m.l.drogik@gmail.com

Information about the authors:

Kaidalova Lidiia Hryhorivna: ORCID: 0000-0003-4693-678X; Dr. hab. in Pedagogy, Professor, the Head of Pedagogy and Psychology Department of the National University of Pharmacy, Pushkinskaya street, 53, Kharkiv, Ukraine 61000 e-mail: lkaidalova@ukr.net

Drozhyk Liudmyla Volodymyrivna: ORCID: 0000-0002-5290-6715; PhD in Pedagogy, Assistant Professor of Pedagogy and Psychology Department of the National University of Pharmacy, Pushkinskaya street, 53, Kharkiv, Ukraine e-mail: m.l.drogik@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Кайдалова Л. Г., Дрожик Л. В. Інтерактивні технології у підготовці магістрів фармацевтичних та медичних спеціальностей // Теорія та методика навчання та виховання, 2018, № 44. С. 44-54. doi.org/10.5281/zenodo.1410191

Дата надходження статті до редакції: 26.04.2018

Стаття прийнята до друку: 14.05.2018